

เทศน์เช้า วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถ้าคนไม่มีหลักเกณฑ์ พอเขาพูดสิ่งใดเราก็คล้อยตามเขาไป นี่โลกธรรม ๘ มีลากเลื่อม ลาก มียศเลื่อมยศ สรรเสริญนินทา เวลาเขาพูดอะไรก็คล้อยตามเขาไปหมดแหละถ้าเราไม่มีหลัก แต่ถ้าเรามีหลักของเรา ความจริงคือความจริงใจ ถ้าเขาเอาความจริงได้ ความจริงนั้นมันเป็นประโยชน์

คนเราเกิดมาปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ทุกคน แต่คนแสวงหาความสุข ความสุขหาที่ไหนล่ะ ความสุขแสวงหาว่ามันปัจจัยเครื่องอาศัย มันเป็นความสุขของโลกใจ โลกเขาขย่งสรรเสริญ โลกเขาขอมรับกัน แต่โลกเขาขอมรับกัน เราเอามาแล้วมันกดถ่วงหัวใจ เรานาคไหน แต่มันก็เป็นหน้าที่ใช้ไหม เราต้องแสวงหาสิ่งนั้นมา แต่แสวงหาสิ่งนั้นมาเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย แต่ความสุขจริงๆ หากันไม่เป็น ถ้าความสุขจริงๆ จะหากันเป็น คุณิ คนเห็นภัย ในวิภูตสงสาร เราอยู่กับโลกเรามีความทุกข์ ละได้ วางได้ เรามาบวช ถ้ามาบวชแล้ว เรามาบวชแล้วเราจะชวนชวาย เราแสวงหา เพราะเราเห็นว่ามันเป็นทุกข์ใจ ถ้ามันเป็นทุกข์ มันเป็นทุกข์ เพราะอะไร เป็นทุกข์เพราะมันแบกรับ มันแบกหามไว้ใช้ไหม

แล้วให้วางๆ ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วให้ละให้วาง ถ้าละวางได้มันก็มีความสุข ละวางได้มันก็มีความปลอดภัย ละวางได้ ละวางได้ สมบัติมันไม่หายไปไหนหรอก สมบัติมันก็เป็นของเราใจ เราบอก “ละวางได้แล้ว”

“ละวาง ละวางก็โอนมาให้ฉันสิ โอนมาให้ฉันหมดเลย คนวางได้จริงก็ต้องโอนมาให้ฉันเลย”

โอนอะไร เขาละวาง เขาละวางในใจ เวลาเขาชำระกิเลส เขาชำระในใจ สักโยชน์มันผูกมัดที่หัวใจ เวลาเขาปลดเปลื้องสักโยชน์ได้แล้ว คุณิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอตทัคคะทางลาภสักการะคือพระสิวลี พระสิวลีจะมั่งมีขนาดไหน จะสมบุญขนาดไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมบุญกว่า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ตั้งให้

เป็นผู้แต่งตั้ง เป็นผู้ที่มีรู้สึกซึ่งมากกว่านั้น มันมีมากขนาดไหน มันมีมากมันก็เป็นสมบัติของโลก เป็นสมบัติของโลกมันก็เป็นสมบัติที่เจือจางกัน แต่หัวใจที่มันปล่อยวางได้ มันสุขมันสบาย มันปล่อยมันวาง

แต่ถ้ามันไปแบกหามนะ ของมันตั้งอยู่ตั้งไกล ทำไมมันมากดทับหัวใจเราละ ของมันกดถ่วงในหัวใจเราหรือเปล่า มันอยู่ในตู้เซฟนะ มันอยู่ในธนาคารนะ มันไม่เห็นอยู่บนหัวใจเราเลย ทำไมมันหนักใจละ

หนักใจมาก เพราะเราวางไม่ได้ไง คำว่า “วางๆ” มันวางที่ทฤษฎีมานะของเรา มันวางเพราะความผูกมัดของเรา มันไม่ใช่สลัดทิ้งไปหรอก ความทิ้งไป เห็นไหม คนที่มีบุญกุศล ทำขนาดไหนก็ได้บุญกุศลของเขา เราปรารถนาบุญกุศล เราไม่ต้องการเอาอกุศลที่มันบีบคั้นหัวใจ เราปรารถนาสิ่งนั้น ถ้าปรารถนาสิ่งนั้น นี่เป็นความเห็นของโลก

เวลาเรามาบวชพระ เวลาบวชเป็นพระขึ้นมาแล้ว เวลาการบวชพระได้บุญกุศลมหาศาล บุญกุศลก็เป็นบุญกุศลนะ บุญกุศลเป็นบุญกุศล แต่บุญกุศลบวชขึ้นมาแล้วมันบวชแต่ร่างกายไง มันไม่ได้บวชจิตใจไง เวลาบวชจิตใจ เราบวชมาแล้ว ยกเข้าหมู่แล้วพระต้องมาประพฤติปฏิบัติกัน

เวลาปฏิบัตินะ นี่พระบวชใหม่ บวชใหม่มันติดนิสัยฆราวาสมา พอฆราวาส ภิกษุบวชใหม่ จับอะไรผิดไปหมดเลย นู่นก็ผิด นี่ก็ผิด อะไรมันผิดไปขนาดนั้น มันผิดเพราะอะไร เพราะเราคุ่นเคยกับความเป็นฆราวาสไง เราคุ่นเคยกับความเป็นฆราวาส คิดว่าจับต้องสิ่งใดมันก็ถูกไปหมด แต่พระไม่ได้ เพราะวัตถุมันควรจับและไม่ควรจับ เขาเรียกวัตถุนามาส วัตถุนามาสนะ จับ เป็นอาบัติทุกกฏ เช่น อารูธ

เวลามีด ดูพระกรรมฐานเราสิ เวลามีดเขาเก็บไว้ เขาจะพกไว้เพื่อใช้ประโยชน์นะ ปลายมีดเขาจะหักทิ้ง เพราะปลายมีดเป็นอารูธ บางคนเขาคิดขนาดนั้นนะ แต่ถ้าเราคิดว่าไม่ได้เป็นอารูธ เราใช้เพื่อประโยชน์

วัตถุนามาส ของที่ไม่สมควรจับ แม้แต่ผลไม้เนี่ยไปแตะต้องไม่ได้นะ เพราะแตะต้องแล้วนี่วัตถุนามาส เพราะไปแตะต้องมันเสียดิถีของสมณะ โอ้โฮ! จับผลไม้เนี่ยแสดงว่าอยากกินเนาะ โอ้โฮ! ลูกค้ำ “เมื่อไหร่มันจะแก้เสียดิถี ถ้าแก้แล้วก็เด็ดมาถวายอาตมา”

ไม่ให้ทำเพราะอะไร เพราะวัตถุมันเป็นวัตถุ แต่เวลาเราไปจับต้องขึ้นมา มุมมองของโลกมันมหาศาล โลกมันโลกวัชระ โลกเขาติเตียน ถ้าโลกเขาติเตียน นุ่นก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ เราก็อวมันไม่ผิดหรอก แต่เราไม่รู้หรอก อะไรถูก อะไรผิด เวลาถ้าเราทำถูก ทำผิด นี่พูดถึงว่าเริ่มต้นจะปฏิบัติ มันเป็นศีล ศีล สมาธิ ปัญญา พอเป็นศีลขึ้นมา ศีลเป็นกตिका เป็นกรอบ มันยุ่งไปหมด

เราไม่ต้องไปทบทวน เรายังรักษาเจตนาของเรา รักษาหัวใจของเราคนเดียว ถ้ารักษาหัวใจอะไรที่ทำได้ มองเขา ถ้ามองเขา เขาทำอะไร เราทำตามนั้น แล้วทำตามนั้นไปก่อน แล้วพอเรามาศึกษา ไปเปิดบุพพสิกขา ไปเปิดวินัยมุข เราจะรู้ไปหมดแหละ แต่ความรู้อย่างนั้น เวลาเราบวชมาแล้ว เวลาเราน้อยขึ้นมา เราต้องการบวชหัวใจของเรา

ถ้าเราต้องการบวชหัวใจของเรา มันต้องมีคำบริกรรมพุทโธๆ บ่มเพาะ บ่มเพาะใจของเรา ถ้าบ่มเพาะใจของเราละ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา นี่คุณค่า เพราะว่าวิธีการทั้งหมดเข้าสู่ความสงบของใจ ใจเวลาเกิดศีล เกิดสมาธิ เกิดปัญญา เกิดมรรค มรรค เวลาผลของมันก็คืออกุปปิธรรม อกุปปิธรรม-อกุปปิธรรม สัพเพ ธมมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายต้องแปรสภาพทั้งหมด ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด ทุกอย่างไม่คงที่ แต่เวลาปฏิบัติถึงที่สุดแล้วเป็นอกุปปิธรรมมันจะเป็นผลอยู่ข้างหน้านั้น ถ้าผลอยู่ข้างหน้า มันเป็นวิธีการทั้งนั้นแหละ แล้วเราก็เอาวิธีการจับต้นชนปลาย หันรีหันขวางเลยนะ จะทำให้มันถูกหมด

ไม่ต้องไปห่วง ไม่ต้องไปห่วงว่ามันจะถูกหรือมันจะผิด เราทำไปก่อน ถ้ามันถูกต้องดีงามขึ้นไปแล้วเดี๋ยวผลมันตอบรับ มันจะมีผลออกมา ถ้าผลออกมา ถ้าจิตมันสงบแล้วมันมีคุณค่าขึ้นมาทันทีเลยนะ ถ้าจิตสงบเข้าไปมันจะฝังใจมาก เกิดมาจากท้องพ่อท้องแม่ ไม่รู้จักตัวเอง ชื่อพ่อแม่ก็ตั้งให้ ไม่พอใจก็ไปเปลี่ยนเอาที่กรมการปกครอง ไม่เคยรู้จักตัวสักที พอจิตมันสงบเข้าไปนะ โอ้โฮ! นี่ตัวตนของเราไง ตัวตนของเราละ ใจชื่อที่เขาตั้งให้นี่สมมุติทั้งนั้นแหละ สมมุติ นะ คุณแม่ตั้งให้ ไปเปลี่ยนก็เปลี่ยนได้

เวลาสมมุติ คุณ เวลาสมมุติ ภาษาแตกต่างกัน เขาก็พูดภาษาแตกต่างกัน แต่เขาสื่อความหมายเป็นอันเดียวกัน นี่ก็เหมือนกัน เวลาวิธีการปฏิบัติแตกต่างหลากหลายมากเลย แต่ผลของมันก็คือเข้าไปสู่ความสงบของใจอันนั้น ถ้าเข้าไปสู่ความจริง ไปสู่ความสงบของใจอันนั้น มันเป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิเป็นตัวตนของเรา ตัวตนของเรามันมีค่ามาก มีค่าเพราะเหตุใด มีค่าเพราะเวลามันเวียนว่ายตายเกิด ปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิวิญญาณๆ แต่สิ่งที่เรากระทบอยู่นี้มันเป็น

โสตวิญญาน ชิวหาวิญญาน มันเป็นวิญญานอายตนะ มันเป็นวิญญานกระทบ วิญญานกระทบ มันต้องมีพลังงาน พลังงานคือปฏิสนธิวิญญาน ปฏิสนธิจิต

ปฏิสนธิจิตมันรับรู้กระทบโดยผิวหนัง อายตนะกระทบ ความคิดเกิดขึ้นมากระทบหัวใจ ความคิดก็ไม่ใช่จิต แต่มันเกิดขึ้นจากจิต เวลาเกิดขึ้นมามันก็กระทบจิต ถ้าความคิดเป็นจิต เวลาเราคิดไม่ออก อยากคิดเรื่องดีๆ คิดไม่ออกหรือคิดไม่ได้ เราคิดไม่ได้ก็ตายนะสิ ก็ ความคิดเป็นจิต ความคิดไม่มีก็ต้องตาย ทำไมความคิดไม่มีทำไมมันไม่ตายล่ะ

เพราะความคิดมันไม่ใช่จิต มันเกิดจากจิต เห็นไหม มโนวิญญาณปิ นิพพิณฑติ มโนสมุพสุเสปิ นิพพิณฑติ มโนคือใจ มโนวิญญาณปิ นิพพิณฑติ มโนสมุพสุเสปิ นิพพิณฑติ สัมผัส ความสัมผัสคือความคิด มโน มโนคือพลังงาน ปฏิสนธิจิตมันกระทบ พอกระทบขึ้นมา มันเกิดรับรู้ รับรู้ เบื่อหน่ายไปหมด มันเบื่อหน่ายไปหมด ถ้ามันมีความจริงขึ้นมา ตัวตนของเรา เราเห็นตัวตนของเรา โอ้อโฮ! โอ้อโฮ!

ทำความเข้าใจของใจเข้ามา พระองค์ใดก็แล้วแต่ นักปฏิบัติคนใดก็แล้วแต่ เวลาจิตมันสงบ แล้วมันมีคุณค่า มีคุณค่า สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วหาซื้อไม่ได้ มีเงินแสน เงินล้าน ก็ล้านหาซื้อ ไม่มีขายในท้องตลาด หาซื้อขายที่ไหนเขาก็ขายให้ไม่ได้ เวลาสุขภาพ เขาบอกว่าสุขภาพไม่มีซื้อขาย สุขภาพต้องทำขึ้นมาเอง สุขภาพจะแข็งแรงเพราะเราดูแลสุขภาพของเราเอง

จิต จิตเวลาเราค้นคว้า เราจะไปหาที่ไหนล่ะ ครูบาอาจารย์ท่านก็ชี้ก็แนะเหมือนกัน ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติของท่านมา ท่านก็ต้องรู้หลักการของท่าน เราทำความจริงของเราขึ้นมา

บวชแล้ว เวลาบวชนี้ได้บุญมาก ได้บุญเพราะอะไร ได้บุญเพราะเรากำชูศาสนา ศากย บุตรพุทธชินนโรส เราเป็นญาติกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเข้ามาเป็นญาติ เป็นญาติ เป็นหวานเครือขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมา ถ้าจิตของเรามีคุณธรรมขึ้นมา ศาสนทายาท เราเป็นทายาทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีคุณธรรมในใจของเรา ถ้าคุณธรรมในหัวใจมันประเสริฐขนาดไหน

ถ้าเราบวชมาเป็นสมมุติ บวชมาเป็นสมมติสงฆ์ เป็นสงฆ์โดยสมมุติ แล้วเราก็ฝึกหัดๆ หน้าที่การงานของเราก็มี เพราะเกิดในหมู่ชน ในหมู่ชนใครมันก็มีภาระรับผิดชอบไปทั้งนั้น

แหละ ภาระรับผิดชอบมันของเล็กน้อยมาก เวลาเราเบื่อน่าย เราคิดดี เราคิดว่าเวลาเราอาบน้ำเงื่อต่างน้ำ มันทุกข์ขนาดไหน ไอนี้เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา เดินไปเดินมา โลกเขามองกันเขาบอก “เดินไปเดินมา งานนี้ใครก็ทำได้”

ลองมาเดินสักครึ่งวันสิ เดินสักวันหนึ่ง พอเดินไปเดินมาแล้วเดียวใจมันไม่อยู่หรอก

ว่า “พระทำอะไร วันๆ ไม่เห็นทำอะไร เดินไปเดินมา”

ไอนี้เดินไปเดินมาถ้ามันไม่มีสติ หลวงตาท่านบอกว่าสุนัขมันยังเดินได้ สุนัขมันวิ่งด้วย เราเป็นพระ เราเป็นพระ เราต้องมีสติ เรามีสติ เรามีคำบริกรรมของเรา ถ้าเรามีคำบริกรรมของเรา เรามีคำบริกรรม เราฝึกฝนของเรา เราจะหาความจริงของเรา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วมันจะไปหาที่ไหนล่ะ หาซื้อที่ไหนก็ไม่มี มันหาได้ในกลางหัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเรา “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” พุทธะ พุทธโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เห็นไหม ถ้ามันเข้าไปสู่พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันเข้าไปสู่พุทธโธของเรา เข้าไปสู่หัวใจของเรา ถ้าเข้าไปสู่ใจของเรา มันแสวงหาที่ไหนล่ะ

เวลาทางโลกเขาทำสิ่งใดประสบความสำเร็จแล้ว เขาทำซ้ำทำซาก เขาทำด้วยความชำนาญของเขา เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา เราเจอพุทธโธ เราเจอสัมมาสมาธิ แล้วเราอยากได้อีกๆ จับปลัดจับผลู จับปลัดจับผลูเพราะอะไร เพราะกิเลสมันต่อต้านไง กิเลสมันมีอำนาจเหนือหัวใจของเรา กิเลสคืออวิชา ความไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ตัวตนของเรา แต่รู้ข้างนอก รู้ทุกอย่าง รู้ทุกอย่างเพื่อจับใส่ให้ใจมันออกไปเอา จับใส่ให้ใจมันส่งออกไปให้หัวใจมันแฟนพานออกไปข้างนอก แต่ไม่รู้จักตัวมันเอง นี่กิเลสมันปิดหูปิดตา แล้วมันพยายามผลักดันให้เราส่งออกไปหมด แล้วเราเคยเข้าไปสู่จิตใจของเรา เข้าไปสู่ความสงบ แล้วเราจะเข้าไปสู่ความสงบอีกมันก็ต่อต้าน

พญามารนะ มันต่อต้าน พอมันต่อต้าน “เอ๊ะ! มันต้องทำอย่างนี้ เอ๊ะๆ ต้องทำอย่างนี้ เอ๊ะๆ ต้องทำอย่างนี้” เอ๊ะๆ นั่นล่ะวางให้หมดเลย บริกรรมพุทธโธของเราไปเรื่อยๆ พุทธโธๆ ของเราไปเรื่อยๆ

เวลาเหตุ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้าเหตุมันสมควรแล้วมันต้องระงับของมันได้ ถ้ามันสงบระงับของมันได้ นี่ความจริง ความจริงนะ สิ่งในโลกนี้ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา เวลาถ้าเรา

ประพาศปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ เวลามันเป็นอกุปปธรรมแล้วมันหนีอนัตตา มันพ้นไปจากความเป็นอนัตตา มันพ้นไปเพราะอะไร

มันพ้นไป เห็นไหม คุณิ ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่ปฏิบัติ ได้สังขธรรมความจริง มันเป็นธรรมของส่วนตนไง มันเป็นธรรมของจิตดวงนั้นไง มันไม่ใช่ สพุเพ ฐมา อนตฺตา ใจ เวลามันประพาศปฏิบัติไป สพุเพ ฐมา อนตฺตา ความแปรปรวนทั้งหมด เวลามันปฏิบัติไปแล้ว อกุปปธรรมๆ มันไม่แปรปรวน ไม่แปรปรวน มันไม่เปลี่ยนแปลง ไม่อะไรทั้งสิ้น แต่มันปฏิบัติไปเป็นความจริงของเรา ถ้าความจริงของเราเราหาที่นี้ เราปฏิบัติที่นี้

โลกเขาปรารถนาความสุข เกิดความทุกข์ทั้งนั้น ไม่พอใจความทุกข์ทั้งนั้น แต่เวลาผู้ที่มีบุญบารมีเกิดมา ทำสิ่งใดก็ประสบความสำเร็จไปทั้งนั้น มีคนเกือบหมดมาตลอด เขาก็มีความสุขประสาโลกเขา นี่สุขโดยสมมุติ เขาคิดว่าสิ่งนั้นเป็นยอดปรารถนาของเขา แต่ถึงที่สุดแล้ว ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้ต้องดับขันธุ์ไปที่สุด เขาได้ทำอะไรเป็นประโยชน์กับเขาบ้าง ถ้าเขาได้ทำอะไรเป็นประโยชน์กับเขาบ้าง จิตดวงนั้นมันจะมีบาปมีบุญอันนั้น สืบเนื่องต่อเนื่องไป

แต่เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่เราทำมา เราก็ประสบความสำเร็จได้ เราก็แสวงหามาได้ แต่เราเป็นคนที่ไม่ประหยัดมัชฌิมา เราไม่ใช่สอยฟุ่มเฟือยไปกับโลกเขา สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ เราสร้างสมบารมีของเราขึ้นมาให้เป็นบารมีของเราขึ้นมา แล้วเราพยายามประพาศปฏิบัติขึ้นมา ได้มากได้น้อยขึ้นมา มันจะเกิดปัญญา คนเราใครเกิดมาก็เกิดอยากเป็นคนฉลาด คนฉลาดเกิดจากการนั่งสมาธิ การนั่งสมาธิ เวลาจิตมันสงบระงับขึ้นมาแล้ว มันเกิดภาวนามยปัญญา มันจะฝังหัวใจนั้นไป

คนที่ฉลาด การนั่งสมาธิทำให้คนฉลาด แต่คนที่ฉลาดเขาต้องใช้ความคิด เขาต้องใช้ปัญญาของเขา ปัญญาอย่างนั้นเป็นปัญญาของโลกียปัญญา ปัญญาของปฏิสนธิจิต ปัญญาของพญามาร ปัญญาอย่างนั้นเป็นปัญญาสร้างโลก แต่เวลาทำความสงบของใจเข้ามาแล้ว ถ้าเกิดภาวนามยปัญญาแล้วมันเป็นโลกุตตรปัญญา ปัญญามันเหนือโลก ปัญญามันจะพ้นจากโลก ปัญญามันจะเหยียบย่ำโลกนี้ มันจะข้ามพ้นจากโลกนี้ไป ถ้ามันจะข้ามพ้นจากโลกนี้ไป นี่ธรรมะเหนือโลก ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วใครเป็นคนแสวงหาละ

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราก็มองว่าเราต่ำต้อย เราทำสิ่งใดก็ไม่ประสบความสำเร็จ แต่คนที่ห่มธงชัยพระอรหันต์ ห่มผ้ากาสาขาวัสตร์ เป็นผู้ที่เห็นภัยในวัฏสงสาร เป็นผู้จะข้ามพ้นจากโลก ถ้าเป็นผู้ที่จะข้ามพ้นจากโลก คนอย่างนั้นหรือเป็นคนที่ต้อยต่ำ คนอย่างนั้นหรือเป็นคนที่ไร้ศักยภาพ คนอย่างนั้นหรือเป็นที่ไม่มีอำนาจวาสนา คนอย่างนั้นต่างหากที่จะพ้นจากโลก คนอย่างนั้นต่างหากที่มีสติ สมาธิ ปัญญา คนอย่างนั้นต่างหากที่มีมหาสติ-มหาปัญญา คนอย่างนั้นต่างหากจะมีมรรคญาณเข้าสู่หัวใจของตน ทำให้มันหลุดพ้นไปจากวัฏสงสาร เห็นไหม

โลกเขาปรารถนาความสุขของเขา เขาเกลียดความทุกข์ แต่เขาก็แสวงหาได้ตามประสาโลก เราวางโลกไว้แล้วเราเข้ามาสู่ธรรม เข้ามาสู่ธรรม เราประพฤติปฏิบัติของเราให้สู่สัจจะความจริง เอาใจของเรานะ ใจของเราไว้ในอำนาจของเรา อำนาจของเราด้วยสติ อำนาจของเราด้วยสมาธิ แล้วเกิดวิปัสสนา เกิดภาวนามยปัญญา เราจะเห็นเลยว่ามรรคญาณมันสำคัญขนาดไหน ธรรมจักร จักรที่มันจะชำระล้างอวิชชา ชำระล้างพญามาร พญามารที่มันมีอำนาจที่มันปิดบังหัวใจของคน พญามารที่มันปิดหัวใจของสัตว์โลก แล้วเกิดสังขารมีดวงตาของธรรม ดวงตาของดวงใจมันเปิดของเราขึ้นมา ดวงตาของใจมันเปิดขึ้นมา มันชำระล้าง มันสำรอก ใจดวงนี้ประเสริฐ ใจดวงนี้ข้ามพ้น ใจดวงนี้มันเหนือโลก โลกมองไม่เห็น โลกเห็นเป็นไปไม่ได้ แต่เราจะทำของเรา ทำเพื่อประโยชน์กับเรา นี่เราเป็นคนมีศักยภาพ เราเป็นคนมีอำนาจวาสนา เราทำเพื่อเหตุนี้

ทำบุญกุศลเพื่ออำนาจวาสนาเรามี เพื่อทำบุญแล้วให้จิตใจมันเปิดกว้าง เราเสียสละได้ เราเข้าใจได้ ก็เลสมาบิดเบียนเราไม่ได้ ฉะนั้น เวลาฟังธรรมๆ ฟังธรรมก็ฟังเพื่อสะท้อนหัวใจของเรา สะท้อนหัวใจของเรานะ ให้หัวใจมันองอาจ มันกล้าหาญ เกาะเกี่ยวการภาวนาไม่อย่างนั้นมันเหงามันหงอย มันเศร้ามันสร้อย มันเอาแต่ตัดทอนตัวเองไป

แต่ถ้ามีปัญหาๆ มันจะทำส่งเสริมปัญญาของตนไป ส่งเสริมขึ้นมาให้แก้กล้า ส่งเสริมขึ้นมาให้มีกำลัง ส่งเสริมขึ้นมาเพื่อศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อความเป็นจริงของเราไป แล้วประพฤติปฏิบัติให้เป็นความจริงของเรา สมกับความปรารถนาว่าเราเกิดเป็นมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ เราแสวงหาแต่ความจริง สัตว์อาชานิยมมันจะหาแต่ของดีๆ ทั้งนั้นแหละ นี่ก็เหมือนกัน เราปฏิบัติเพื่อหัวใจของเรา เพื่อประโยชน์กับหัวใจดวงนี้ เอวัง